

Bijeenkomst 24 oktober 2018

Lezing door Peter W. de Vries : "Psychologie en veiligheid"

Psychologie van conflict, risico en veiligheid. De rode draad in deze lezing is veiligheid in brede zin. Waar hebben we het dan over? Conflict- en crisismangement: hoe gaan we om met conflicten en incidenten die het individu bedreigen en de maatschappelijke veiligheid. Een voorbeeld is het geweld tegen mensen met een publieke taak zoals ambulance medewerkers. Maar ook de misstanden bij Defensie.

Wat is de perceptie van risico en de communicatie? Risico's van overstromingen, terrorisme enz. Wat betekent de rol van sociale omgeving daarbij. Voorbeeld hierbij is NL-Alert. Men kan via een app gewaarschuwd worden voor calamiteiten.

Wat zijn antecedenten van risicovol, a-sociaal en crimineel gedrag? Hoe kunnen we hierop interveniëren? Ongewenst gedrag in grote menigten bijv. Kunnen we dat monitoren door het gebruik van drones? Zodat er snel in te grijpen is. Er is technologie om beweging, (non) verbaal gedrag en fysiologie te meten, bijv door GPS sensoren. Op het gebied van gedrag is er te werken met virtual reality. Dit is gericht op recidive en op etnisch profileren.

Wat zijn de effecten van camera's en drones op de perceptie van veiligheid? Het doel van camerabewaking is het voorkomen van misdaad en wangedrag. Is het mogelijk om op basis van iemands gedrag te zeggen of iemand iets "slechts" in de zin heeft, is het te detecteren? Het is gebleken dat de aanwezigheid van camera's leidt tot een positief effect op de perceptie van veiligheid. Ook ambigue situaties worden positiever geïnterpreteerd. Bij studies bleek dat er een verschil is in de omgeving waar camera's zich bevinden: een "slechte" of "goede" buurt, bij dag of bij nacht of is er actieve dan wel passieve monitoring.

Objecten in de omgeving beïnvloeden ons en door associaties kan er verandering in gedrag plaatsvinden. Een voorbeeld : bij onderzoek met foto's van een bibliotheek bleek dat de groep die deze foto's had gezien op een gegeven moment zachter gingen praten. De controlegroep die andere foto's had gezien vertoonde dat gedrag niet.

Bij grote manifestaties is men nog huiverig voor het gebruik van drones. Bij de vierdaagse in Nijmegen is het middel gebruikt om de bezoekersaantallen te volgen en te dirigeren naar andere plekken als een bepaalde plek zoals de Waalkade "vol" was. Het hangt van de omgeving af waar men het inzet en hierbij is transparantie erg belangrijk.

Afwijkend gedrag, deceptie en hostile intent (kwade bedoelingen). Er is onderzoek gedaan in de VS naar liegen in Whatsapp. Hierbij bleek dat mensen die logen minder refereerden naar zichzelf. De leugenaar vertoonde een meer open houding, lachte meer en gebruikte minder emoticons. We zien hierbij een schematisch overzicht van de 192 deelnemers aan dit onderzoek.

Om liegen op te sporen zijn er diverse methoden. O.a de Chinese methode waarbij mensen een hap droge rijst kregen tijdens verhoren. Bleven de korrels droog dan was het bewijs van schuld geleverd! Daarnaast is de polygraaf bekend. Dit instrument is niet betrouwbaar. In de VS wordt het nog zelden gebruikt, maar het wordt nog wel gebruikt door politie en bedrijven! Men heeft het rotsvaste geloof dat het werkt!

Verder kennen we de voice stress detectors. De hoogte van de stem zou bepalen of je liegt of niet. Om afwijkend gedrag te bepalen zijn er andere technologieën ontwikkeld zoals de SPOT (Screening Passengers bij Observation Technique). Dit wordt ingezet op luchthavens om micro expressies te detecteren van individuen die een bedreiging vormen. Het is echter moeilijk om te doen. Het is controversieel om dat blijkt dat zelfs getraind personeel slecht is in detectie van leugens en "malintent".

De wetenschappelijke basis is ook zeer beperkt. In de praktijk werd slechts 1% daadwerkelijk aangehouden!

Een andere techniek is FAST (Future Attribute Screening Technology). Hierbij gaat het om psychofysiologie: zweten, hartslag, oogknipperen en lichaamsbewegingen bijv. Audiosystemen kunnen de toonhoogte van stemgeluid waarnemen. Duidt een koude neus en hoge hartslag op nervositeit? Er kunnen veel redenen zijn waarom mensen op een luchthaven nerveus zijn of raken. Detectie blijft dus moeizaam (Studie Weinberger 2010).

Een andere benadering die in samenwerking met TNO wordt uitgevoerd is om te kijken of afwijkend gedrag gedetecteerd kan worden door beveiligingscamera's aan de hand van wilde handgebaren, rennen, een lang verblijf op het toilet, groepen die zich splitsen, mensen die koffers achterlaten of mensen die meermalen achter aansluiten in een rij. Mensen met een hostile intent staan onder spanning. Wat gebeurt er als de druk wordt opgevoerd? Het is zaak mensen te prikkelen. Daardoor kan de druk zo hoog worden dat ze uit hun rol vallen en bijvoorbeeld in specifiek gedrag vervallen omdat ze minder controle hebben over hun reflexen.

Eén studie is nog geen bewijs voor een theorie. Er is een replicatieproject gaande opgezet door de UT Twente, UvA, Universiteit Maastricht en TNO Soesterberg. Replicatie van gepubliceerde effecten is nuttig.

Als afsluiting van dit deel wordt genoemd wat op dit moment actueel is: detectie van leugens in gesproken of geschreven vorm lijkt redelijk mogelijk, inschatten van hostile intent op basis van gedrag is moeilijk. Als gedragsprofilering niet mogelijk is dan wordt er veel geld uitgegeven aan commerciële software en hardware en/of kunnen de verkeerde conclusies getrokken worden over burgers. Mocht het wel blijken te kunnen dan kan de politie etnisch profileren te lijf gaan.

Na de pauze wordt gesproken over politiestrategieën. Hoe wordt er gewerkt bij grote manifestaties. Opmerkingen vanuit de leden over (te) duidelijke aanwezigheid van politie of ander ordebewakers lijkt averechts te werken. Voorbeeld: het opstellen van veel politie bij voetbalwedstrijden. Dit wordt beaamd. Tegenwoordig komt het vaak voor dat functionarissen in burger zich mengen onder de menigte om zodoende signalen op te kunnen vangen die kunnen leiden tot ...

Ze kunnen dan snel rapporteren en men kan gericht actie ondernemen. Dit lijkt veel effectiever dan het inzetten van een grote politiemacht.

Na diverse vragen over dit onderwerp werd de lezing afgesloten. We kregen een inkijkje in de psychologische effecten van het gebruik van camera's en drones en andere technologische systemen. Al dan niet met het gewenste effect. Er blijkt nog veel studie nodig.

WR